

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Л.А. Онуфрієва

доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та
практичної психології,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

О.М. Чайковська

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри загальної та
практичної психології,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Проблема розвитку креативного потенціалу особистості набула в останні роки яскраво виявленої соціальної значимості. Зростання суспільної значимості питання супроводжується зростанням наукового інтересу до проблем креативності, насамперед до її прикладних аспектів. Людина, яка здатна генерувати ідеї, використовувати знання і уміння в нових ситуаціях, комфортно почувається навіть у нестабільних соціальних умовах сучасного життя. Отже, є реальна потреба суспільства в інтенсивному розвитку креативного потенціалу кожної людини. Непродумане ставлення до цієї сфери особистості може стати причиною кризи нових ідей у техніці, науці і виробництві, тобто кризою самого суспільства.

Зазначимо, що інтерес психологічної науки до проблеми креативності значно посилюється упродовж останніх десятиріч. Це не означає, що раніше проблема креативного розвитку особистості не була у колі наукових інтересів психологічної науки. Дослідження креативності здійснювалось у контексті розуміння креативності як особливості інтелекту, як специфічної потреби людини у науковій діяльності, як властивості цілісної особистості, при цьому більшість дослідників минулого ототожнювали креативність з творчістю, вважаючи що креативність, – це творчі здібності, творчий потенціал, творче мислення, творча обдарованість (Д. Богоявленська, В. Дружинін, Н. Лейтес, М. Каган, О. Матюшкін, Я. Пономарьов, В. Рибалка та ін.).

У сучасній психології все частіше звучить термін «креативність», що означає певну творчу спроможність людини, її розглядають як здатність створювати нові ідеї та прямо пов'язують із творчими досягненнями. Творчість є однією з найширших філософських категорій – нею охоплюються всі форми створення та появи нового на тлі існуючого. Психологічний аспект творчості – відкриття чогось нового для даного конкретного суб'єкта. Звичайне розуміння креативності у психології – це продукт чогось нового та оригінального, який є корисним, має побутову цінність або соціальне значення [6].

Предметом багатьох досліджень у галузі вікової та педагогічної психології стали різні аспекти дитячої творчості. В.Давидов [3, с. 68] вважає, що дитяча творчість має переважно неусвідомлений характер і найчастіше виявляється спонтанно в ігровій діяльності. Випадковий характер дитячої творчості з часом зазнає змін, з'являється потреба створити щось нове. Така здатність виникає в дитинстві завдяки розвитку мислення і уяви. Саме їх розвитку слід приділяти найбільшу увагу у вихованні дитини від п'яти до дванадцяти років. Цей період є сенситивним для розвитку образного мислення й уяви. У старшому дошкільному та молодшому шкільному віці активізується функція уяви, спочатку відтворюючої (що дає змогу уявляти казкові образи), а потім і творчої (завдяки якій можна створювати принципово нові образи).

В. Андрієвська [1] радить більше використовувати ігрові моменти на заняттях із розвитку творчої уяви, тому що в грі діти відчують рідну стихію, що сприяє польоту фантазії. Однак, важливі не окремі методи, а ціла система впливу на процес творчого розвитку дитини.

Досліджуючи уяву дитини на ранніх ступенях онтогенезу, Л. Божович [2] довела, що ця функція розвивається поступово із набуттям дитиною певного досвіду. Дитячі фантазії далекі від дійсності, бо дитина не знає основних закономірностей об'єктивної реальності, тому легко порушує їх. Уява як процес створення нових образів та ідей за допомогою переосмислення сформованих уявлень і понять складається поступово з

використанням мови, сприйняття, пам'яті й деяких операцій мислення.

О. Кучерявий [4] детально розглянув у своїх працях розвиток уяви на ранніх етапах дошкільного дитинства. Автор виділив два види уяви – афективну та пізнавальну. Пізнавальна уява пов'язана зі специфічним відображенням об'єктивного світу, подоланням суперечностей в уявленнях дитини про дійсність, добудовуванням і уточненням цілісної картини світу. У ранні періоди дитинства (до 5 років) пізнавальна уява спочатку пов'язана з опануванням нових дій із предметами, використанням предметів-замінників, трохи пізніше – із розвитком рольової гри, малювання, конструювання. У цьому віці пізнавальна уява має відтворювальний характер. Афективна уява спрямована на вирішення внутрішніх конфліктів, зменшення негативних переживань і засвоєння позитивних зразків людських взаємин і емоцій.

С. Максименко [5] стверджує, що народження особистості маленької людини виявляється як у становленні її здібностей (насамперед пізнавальних), так і в моральному розвитку. У зв'язку з цим, у віковому періоді від 5 до 7 років розвиваються дві найважливіші функції уяви. Перша пов'язана з освоєнням знаково-символічної діяльності в оволодінні дитиною довільною увагою, пам'яттю, логічним мисленням. Друга функція уяви пов'язана з орієнтовно-дослідницькою пізнавальною діяльністю, яка дає дитині змогу відчувати зміст людської діяльності, вчинків оточення та власних дій для себе й для інших. Саме ця лінія розвитку уяви безпосередньо пов'язана з моральним вихованням дитини, формуванням певного осмисленого емоційного ставлення до оточення.

Висновки. Отже, розвиток креативного потенціалу дитини дошкільного вікового періоду можливий лише за визначальної й активної ролі дорослих (учителів, батьків, вихователів, психологів), основне завдання яких – створити умови для розкриття та реалізації потенційних можливостей з урахуванням індивідуальних особливостей кожної дитини.

Література:

1. Андрієвська В.В. Психологія творчої праці вчителя. *Творчість учителя іноземної мови*. Київ : Ун-т наук. і пед. знань; За ред. М.Я.Дем'яненка. Київ : Рад. школа, 1978. С.27–36.
2. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте. Санкт-Петербург : Питер, 2008. 398 с.
3. Давидов В.В. Психічний розвиток молодших школярів. Київ : Кондор, 2015. 160 с.
4. Кучерявий О.Г. Педагогіка і психологія дитячої творчості (аспект самоформування вмінь організувати творчість дітей). Київ : Вища школа, 1998. 155 с.
5. Максименко С.Д. Розвиток психіки в онтогенезі. Київ : Форум. Т.1.: Теоретико-методологічні проблеми генетичної психології. 2002. 319 с.
6. Психологічний словник. [ред. Н.А. Побірченко, авт.-уклад. В.В. Синявський, О.П. Сергєєнкова]. Київ : Науковий світ, 2007. 274с.